

Sárospataki könyvek a Várban

(A PNyME Restaurátor Szakosztály összejövetelén elhangzott élménybeszámoló.)

Kedves Kollégák!

Mindenki hallhatta a híradásokból, hogy visszaadják az 1945-ben Magyarországról elhurcolt, a Sárospataki Református Kollégium Gyűjteményébe tartozó könyveket. Az orosz restitúciós törvény aláírása után szóbeszéd lett: az Országos Széchényi Könyvtár Restauráló Osztályán fogják a köteteket restaurálni. Ettől mi is felbuzdultunk, de hivatalosan ezt még akkor nem közölték velünk. Február elején idegenek kezdtek nézelődni a Könyvtár épületében, többek között a mi műhelyünkben is. Ezt követően tájékoztattak bennünket arról, hogy itt fogják hivatalosan átvenni a könyveket, és mi fogjuk kiállításra előkészíteni, ezért „járták be” a Külügyminisztérium biztonsági emberei a helyszíneket. Az időpontot biztonsági okokból még mi sem tudhattuk, az „hétpecsétés” titok volt. A következő hír ez volt: hamarosan jönnek a könyvek. A Rádióból értesültünk a magyar felségterületre történt érkezésről, vagyis arról, hogy a moszkvai magyar nagykövetségen átvették a szállítmányt. Végre február 22-én este, szerdai napon, a TV Híradó mutatta az ünnepélyes fogadtatás képeit. Másnap, csütörtök délelőtt volt a hivatalos átvétel. Fél kettő körül szóltak nekünk: itt vannak a könyvek! Mindenki talpra ugrott, hogy mielőbb ehhez a munkához láthasson.

7 db löszeres ládában érkezett a küldemény, amelyeket átkötöttek nemzeti színű szalaggal és lepecsételtek, oldalukon látható volt a Külügyminisztérium feliratú cédula. A ládákat kibélelték vastag fóliával és így töltötték meg szorosan, az egyenként kartontokba helyezett könyvekkel. A mi feladatunk a tisztítás, szükség esetén fertőtlenítés és a kötések konzerválása volt. Először azonosítani kellett a műveket, ami nem volt könnyű feladat. Minden ládához kaptunk 1-1 listát, amelyek tartalmazták a sorszámokkal ellátott ládák tartalmát.

A listákon, a címleírásokon kívül találtunk két azonosító jelet, amit nem tudtunk értelmezni, valamint a Régi Magyar Könyvtár jelzetet, a visszaigényelt művek listájának a számát (173 kötet) és a visszaadottakét (136 db). Ezeknek mindnek egyezni kellett. Kiválogattuk az „unicumokat”, amelyeket azonnal elvittek digitalizálni. A többi könyv kötését, előzékét, címlapját puha textilyanyaggal, radírszivaccsal letisztítottuk, ecsettel leporoltuk. A penészfoltosakat vattával vagy latex (szivacszerű anyag, rendkívül jól magába szedi a port és kimosható) darabkákkal letöröltük és etilalkohollal fertőtlenítettük. Végül pasztával konzerváltuk a borítókat. Később a fényképezésből visszaérkezettek is munkába vettük.

Le kellett röviden írni a kötetek állapotát, majd a kiállítás előkészítésére tanácsot adtunk, mit szabad vagy tilos tenni a védelmük érdekében.

Általános megállapítás volt, hogy a könyveket viszonylag jó körülmények között tárolták, de nem lettek restaurálva. Állapotuk megegyezett a hasonló összetételű gyűjteményekben található kötetekével. Iskolai könyvtárra jellemzően eredetileg sokat használták, tele voltak ujjlenyomattal és különböző, használatból eredő pecséttel. A lapok helyenként elszakadtak, a kötések megsérültek, a veretek részben vagy egészen hiányoztak. Direkt rongálásnak nem láttuk nyomát.

A munkával szombat reggel 9 órára kellett kész lenni, mert a könyveket időre szállították át a Nemzeti Múzeumba, ahol március elsején megnyílt a kiállítás.

Engem személy szerint nemcsak a könyvek régisége és szépsége érintett meg, hanem a fogadás körülményei is. Olvastam egy könyvet a Corvinák visszaadásáról. A Kiegyezés után a török szultán a budapesti egyetemistáknak adományozta a kódexeket. Ebben a könyvben többek között leírták, hogy a küldeményt szállító gőzös útja mentén végig, ünneplőbe

Láda nemzetiszínű szalagokkal

A könyvek fertőtlenítése

öltözött emberek álltak és integettek, így tisztelték meg a „hazaérkezetteket”. Amikor láttam a repülőtéri fogadáson a díszőrséget, ugyanez jutott eszembe: hazaérkeztek.

Végül rám maradt egy rövid, összefoglaló tájékoztatás. Már a listáról kiderült, a visszaérkezett anyagban a legrégebbi kötet egy 1404-ből származó kódex, 22 db ősnymtatvány és több könyvészeti ritkaság, vagy neves tulajdonosi bejegyzésű, a XVI-XVIII. században nyomtatott könyv található (pl. bibliák, a középkor két nagy prédikátorának, Temesvári Pelbártnak és Laskai Osvátnak, valamint klasszikus latin szerzőknek a munkái).

Az állapotleírások összegzése alapján megtudtuk: 71 darab bőr-, 37 darab pergamen-, 18 darab papír-, 2 darab vászonborítású, 7 kötés nélküli, és egy darab regisztrálatlan kötet van a csoportban. Állapotuk szerint: 20 darab jó, 72 közepes és 44 nagyobb restaurálásra szorul. 20 kötetet kellett fertőtlenítenünk.

A mindössze másfél napig nálunk tartózkodó gyűjtemény konzerválása nem volt kis feladat számunkra.

Farkas Csilla
Könyv- és papírestaurátor,
OSZK

Nemzetközi bélyegkülönlegességek

Jankelovics Péter

A nemzetközi bélyegkiadásban is találkozhatunk a hazaiakhoz hasonló különlegességekkel. A perui focialabda alakú bélyeg már az alakjában is eltér az eddig megszokott formáktól, akárcsak a körfogazású és gyümölcsöket ábrázoló Oroszországból, vagy a teknősbéka formájú Új – Kaledóniából. A valódi Swarovski kristályokkal meghintett osztrák blokk gyűjtői értéke felbecsülhetetlen.

Az elmúlt év novemberében a svájci posta minden eddiginél szokatlanabb alapanyagot használt fel bélyegkiadásra: vékony

1. ábra